

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Lidelsens Vej

Citation: Dalgas, Ernesto: "Lidelsens Vej", i Dalgas, Ernesto: *Lidelsens Vej*, udg. af Henrik Schovsbo , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 321.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgaasideval-shoot-idm139862322314752/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Lidelsens Vej

- forskællige principper, således i mod tid hos den fr. filosof R. Descartes (1596-1650). – *sokratisk(e)*: Der henvises til Platons *Sokrates' Forsvarstale* 21d. Jf. *Platon. Skrifter* (...) (se n.t.s. 80). Bd. 1.
- 208 *Fod*: guld længdemål; 1 f. = ca. 31 cm.
- 209 *de tre Legemers Problem*: se n.t.s. 117. – *det store Paris*: her lig altet, jf. n.t.s. 106. – *Demokritos* (ca. 460-380 f.Kr.): gr. filosof. Kendt er hans atomteori, hvor han forestillede sig, at alt bestod af udelelige (atomos) smådele og det tomme rum. Atomerne bevæger sig hele tiden og kan indgå (midlertidige) forbindelser med hinanden. – *Aon(t)*: verdensalder.
- 210 *Nietzsche, Friedrich* (1844-1900): ty. filosof. Det anførte citat er en let omskrivning af aforisme nr. 210 i værket *Jenseits von Gut und Böse* (1886).
- 211 *at sætte sit Liv til for at vinde det*: Matth. 16,25. – *experimentum crucis*: lat. afgørende eksperiment. *Crux* betyder kors; udtrykket har således også betydningen: korsets eksperiment, og peger her på Jesus. – *teistisk(e) eller panteistisk(e)*: teorier om Guds væsen og forhold til verden. Ifølge den p. teori er Gud lig med altet.
- 212 *Darwin, Charles* (1809-1882): eng. naturforsker, grundlægger af udviklingslæren. Ifølge denne udvikler de forskellige biologiske former sig i stadig strid, idet de bedst egnede overlever og forplanter sig. – *Ahriman*: se n.t.s. 100, *Zoroaster*. – *Empyrium*: lat. empyreum. Efter middelalderlig opfattelse den øverste, ubevægelige himmel, Guds og englens bolig. – *Jeg er i Menneskets Indre* (...): ej lokaliseret.
- 214 *Newton, Isaac* (1642-1727): eng. naturvidenskabsmand. I sit hovedværk fra 1687, *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* (=Naturvidenskabens matematiske grundsetninger), sammenfattede han sin tids fysiske indsigt i matematisk sprog og udformede dermed det, der blev kaldt den klassiske fysik. – *oratorisk*: hvad der vedrører talekunsten; veltalende. – *Jeg er i Menneskets Indre* (...): se n.t.s. 212. – *Sandheden taler* (...) og citatet s. 223 (*Besidder du* (...)) er ikke lokaliseret i Thomas a Kempis: *Kristi Efterfølgelse* og er næppe af ham, men kan være Dalgas' egne sammenfatninger af tankegange hos T. a K.
- 215 *Vær først sandheds mod dig selv*: jf. Shakespeares drama *Hamlet* (1602) 1,3 i E. Lernbeckes og V. Østerbergs oversættelser, begge fra 1887. – *Frygt fremfor alt* (...): Sætningen sammenfatter frit et krav, Platon (se n.t.s. 80) i sine værker om den gr. filosof Sokrates (479-399 f.Kr.) flere steder lader Sokrates stille, f.eks. i *Sokrates' Forsvarstale*. Jf. *Platon. Skrifter* (...). Bd. 1. – *vestalisk flid*: det rom. samfunds hellige ild, vogtet af de kyske præstinder, vestalinderne.
- 216 *brynde(syg)*: begær.
- 217 *Reveille*: morgenvækningsignal for soldater. – *Brod og Fisk*: Mark. 6,30-44.
- 218 *som Paulus af Fængslet*: Paulus ville ikke forlade fængslet hemmeligt, men åbenhyst og ifølge lov og ret. Ap. Gern. 16,35-40. – *Denne Tids Dage* (...): ej lokaliseret; skønt bibelsk farvet skyldes tekststedet nok Dalgas selv.
- 220 *Fingre i Naglebærene*: henryder til den vantro discipel Thomas, der skal

- rorer ved Jesu sår for at overbevise sig om, at det er ham, der er opstanden. Joh. 20. – *experimentum crucis*: se n.s. 211. – *Der er Rhodus, åns der*: fra den gr. fabeldigter Æsops (6. årh. f.Kr.) fabel 203, »Præleren».
- 222 *Retfærdiggørelsen ved Troen*: se n.s. 174, *paulinsk Ortodoksi*. – *Tvedrags(ens)*: spild, uerlighed. – *Petrus*: lat. form for (apostelen) Peter. At P. vendte af Fængslet og vendte tilbage skildres ikke i NT, men beror på senere traditioner om hans fangtæg i Rom og tiden op til den formodede martyrdød under Nero sammen med Paulus år 64.
- 223 *Sålige ere de fattige (. . .)*: se n.s. 185. – *Hellere vil jeg vandre (. . .)*: fra Thomas a Kempis: *Kristi Efterfølgelse* (n.s. 79). Se Johs Koks oversættelse (1871), 3. bog, 34. kap. – *Besidder du (. . .)*: se n.s. 214.
- 224 *Dante Alighieri* (1265–1321): ital. digter. Hovedværk: *Des guddommelige Komedie* (*Divina Commedia*, ca. 1307–1320), der skildrer det hinsidige fra helvede over skærsliden til de himmelske regioner. En lignende skildring skrev Dalgas i *Dommedags Bog*, se Efterskrift s. 284–286. – *Feuerbach*, Ludwig (1804–1872): ty. filosof. I hovedværket *Das Wesen des Christentums* (1841) anskuer han religionens himmelske sandheder som udtryk for menneskelig psykologi og ønskedrømme. – *Værkeligheden*: se n.s. 179. – *en Skeptiker*: formentlig den eng. filosof David Hume (1711–1776), der behandler disse spørgsmål i *Dialogues concerning Natural Religion* (1777). Værket behandles senere af Im. Kant (se n.s. 24) i hans *Kritik der reinen Vernunft* (1781).
- 225 *Vachagotta*: vandremunken Vacchagotta; om hans dialog med Buddha, se Herm. Oldenberg: *Buddha* (1881), s. 278–280.
- 227 *Franzos har skildret (. . .)*: se n.s. 80; der refereres antagelig til *Der Wahrheitswucher*. – *Spencers* (se n.s. 81): interesserede sig bl.a. for udviklingslæren. – *Xenofanes* (se n.s. 51): kritiserede bl.a. forestillingerne om de menneskelige guder.
- 228 *Zarathustras*: d.s.s. Zoroaster, se n.s. 100. – *Hesiodos* (ca. 700 f.Kr.): gr. digter af bl.a. mytologiske digte. – *Mill*, John Stuart: se n.s. 81. Mill, der begyndte sin filosofiske løbebane som logiker og senere udviklede lykkesmoralen (utilitarismen), var stærkt engageret i sin tids spørgsmål. Han var en foregangsmand i sager som kvindens frigørelse og demokratiets udvikling; således så han positivt på socialismen og virkede i England for valg efter forholdstalsmetoden og for beskyttelse af politiske (og andre) mindretal. Flere af hans værker er oversat til dansk af Georg Brandes, og han udgjorde sammen med flere andre eng. og fr. filosoffer baggrunden for det moderne gennembrud. – *Comte*, Auguste: se n.s. 179 og 190. I slutningen af sit liv udvidede C. sit forfatterskab med utopiske skildringer af et humanitetsreligiøst samfund bestående af alle kulturlande, og med begrebet humanitet som guddom.
- 229 *Se, alt er saare godt*: 1. Mos. 1,31. – *Demiurg*: skabergud. – *Østens og Vestens to Verdensreligioner*: Der tænkes på buddismen og kristendommen, som de to nævnte filosoffer hver for sig havde et positivt forhold til. Schopenhauer til buddh. og Kierkegaard til kristd.